

Succes voor NVLM en ProDemos

Wolter Blankert

Wat vorig jaar nog als een uitzonderlijk voorrecht gold, leek dit jaar al weer gewoon, bijna een traditie. Het complex van de Tweede Kamer als locatie voor de jaarlijkse Docentendag Maatschappijleer. Op 1 februari trok maatschappijleermennend Nederland naar de Hofstad.

De nieuwe voorzitter van de Tweede Kamer, Anouchka van Miltenburg (VVD), vond het zelfs een *voorrecht* als gastvrouw op te treden voor deze leerkrachten die zich inzetten om een nieuwe generatie te voor politiek interesseren. Vervolgens verklapte ze hoe bewindslieden soms lastige vragen tijdens het vragenuurtje op dinsdagmiddag kunnen ontwijken door slim met de (gelimiteerde) tijd om te springen. Na dit openingswoord stak ook voorzitter van de NVLM Hans Teunissen zijn collega's een hart onder de riem. Er is veel reden voor trots: op de erkenning voor het vak, op de kwaliteit van (profiel-) werkstukken en zeker ook op de aansprekende lessen die de meeste leerkrachten

NVLM-voorzitter Hans Teunissen (links) en Kamervoorzitter Anouchka van Miltenburg (rechts)
(foto: Maartje Strijbis)

verzorgen. Na zo de zaal aan zijn lippen te hebben gekregen, ging hij een heldere stellingname niet uit de weg: 'De Onderwijsraad slaat de plank volledig mis door in haar recente advies burgerschapsvorming aan de vrijheid-blijheid van scholen over te laten'. Natuurlijk zitten er kanten aan die scholen prima

zelf vorm kunnen geven, maar als men resultaat wil boeken mag een verplichte basis voor democratisch burgerschap niet ontbreken. Daarvoor is alle reden omdat Nederlandse scholieren op dit terrein internationaal matig scoren, zij het dat die internationale vergelijking 14-15 jarigen betrof, onderbouw dus: de vruchten van Maatschappijleer zijn nog niet geplukt.

Sophie van Haaps, Christelijk Lyceum Zeist

'Sinds een paar jaar zijn wij een 'LPL-school' (Laptop Per Leerling). Volgend jaar krijg ik daar bij Maatschappijleer ook mee te maken. De bedoeling is binnen de elektronische leeromgeving tot een zo rijk mogelijk aanbod te komen. Bij ProDemos heb ik leuke werkvormen gezien en aan websites bestaat geen gebrek. Mij gaat het er vooral om dat leerlingen zelfstandig aan de slag kunnen. Benieuwd ben ik naar de ervaringen met *flipping* (waarbij de docent het klassikale deel op film zet) om tijd te winnen voor (inter)actieve werkvormen. De grootste uitdaging is de digitale leeromgeving op individuele leerlingen toe te kunnen spitsen. Mijn

indruk is dat educatieve uitgevers bij sommige andere vakken verder zijn dan bij ons, maar de komende vijf jaar zullen er zeker grote stappen worden gezet. Het klopt dat ik op een dag als deze hierover nog niet al te veel kan vinden, maar het geheel blijft voor mij heel inspirerend, de lezingen en de contacten met collega's.'

Plenaire lezingen

De twee plenaire inleidingen van oud-minister Ernst Hirsch Ballin en van Kustaw Bessems (journalist bij onder meer *de Volkskrant*) speelden daar aardig op in. Hirsch Ballin riep de aanwezigen op om 'op een kritische manier naar het staatsrecht te kijken'. Zeker leraren Maatschappijleer zouden een minder historische bril moeten opzetten, dus niet redeneren vanuit een koninkrijk (sinds 1813) dat zich geleidelijk tot een democratie ontwikkelt, met nadruk op vrijheid en mensenrechten. Veel beter is het die democratie als startpunt te nemen en vandaar uit ons staatsbestel te bekijken. Welke onder-

Docentendag

De Docentendag startte op donderdagavond met Alex Brenninkmeijer en Geert-Jan Knoops als sprekers. Het programma op vrijdagochtend wordt in dit artikel besproken. In de middag vonden in twee rondes zestien lezingen of presentaties plaats. Aan een aantal daarvan besteedt *Maatschappij & Politiek* aandacht in dit of een volgend nummer. De organisatie was bij de NVLM en ProDemos in goede handen.

delen zijn voor verbetering vatbaar en wat verdient onderhoud? Zo maakt de Grondwet geen onderscheid tussen nieuwkomers en andere ingezetenen. Dat moet een uitgangspunt zijn, geen discussiepunt.

Kustaw Bessems hield zijn publiek een spiegel voor met citaten uit maatschappijleerboeken. Die lijken erop te zijn gericht 'leerlingen tot kuddedieren te willen transformeren' door de vanzelfsprekendheid van groepsvorming erin te slaan. Volgens de spreker zouden afwijkende en vooral eigen visies en gedragingen veel meer als normaal moeten worden gezien. Groepsbanden kunnen mooi zijn, maar zijn vaak ook knellend en zeker niet vanzelfsprekend. Ook politieke partijen lijken soms meer op sekten door alsmaar op de noodzaak van partijdigheid en de angst voor *gedoe* te hameren. 'Meer aandacht voor een eigen(zinnige) weg in de klas', luidde de conclusie van Bessems; een aansporing om op het eerste gezicht vanzelfsprekende teksten ('Iedereen behoort tot een groep, daaraan moet je je aanpassen') nog eens kritisch onder de loep te leggen. Mogelijk is de *sociologische pilaar* van het vak verantwoordelijk voor dit benadrukken van de mens als kuddedier in heel wat schoolboeken.

Leermiddelenmarkt

De Docentendag vindt al bijna veertig jaar plaats, maar bij zeker de eerst tien draaide het om de leermiddelenmarkt (zo heette de dag toen ook). Niet zo verwonderlijk, want in die oertijd van

het vak stortten leerkrachten zich als hongerige wolven op alles wat bruikbaar voor hun lessen oogde.

Die leermiddelenmarkt maakt nog steeds deel uit van de dag, met (vrijwel) alle complete methoden van educatieve uitgeverij op aantrekkelijke wijze uitgesteld.

Daarnaast is een flink aantal *maatschappelijke organisaties* vertegenwoordigd. Die hebben het zwaarder dan in die beginjaren. Toen voorzagen ze in de behoefte om het uit hiaten bestaande leerplan vorm te geven, nu moeten ze een plaatsje zien te veroveren als aanvulling op de lesmethoden die het leerplan nauwgezet in hapklare brokken aanbieden.

Soms schiet de politiek sommige van deze organisaties te hulp door een onderwerp dwingend voor te schrijven. Een recent voorbeeld daarvan is de verplichting leerlingen respect bij te brengen voor Artikel 1 van de Grondwet (gelijkheidsbeginsel) op het terrein van seksuele geaardheid (*homo-educatie*). Sommige scholen schuiven deze *hete aardappel* met plezier door naar een externe organisatie als Voorlichting in de Klas. Moeilijker heeft Stichting Nederlandse Veteranendag het die ook gastlessen aanbiedt zonder te kunnen refereren aan enige oekaze van bovenaf. Oudgedienden werden geconfronteerd met de veranderende tijden door het ontbreken van clubs op het terrein van milieu en ontwikkelingssamenwerking, in die oertijd van het vak voerden die de boventoon.

Marc Smits, Kellebeek College Breda

'Zo'n dag vind ik in zijn geheel bijzonder inspirerend. De lezingen zetten je tot denken aan en de geëxposeerde leermiddelen brengen je soms op aardige ideeën, al zijn ze voor mij minder essentieel. Naast Maatschappijleer verzorg ik Maatschappijwetenschappen, nee, niet binnen de pilot, gewoon het bestaande programma. Dat bevalt me prima. Ik werk vanuit een duidelijke context, zo veel mogelijk aansluitend op waar leerlingen mee bezig zijn. Met het nieuwe programma verwacht ik dan ook geen problemen.'

Enquête

Deze leermiddelenmarkt, met zijn aantrekkelijke kramen, zorgt voor een nuttig gebruik van de openbare ruimte, in dit geval de centrale hal van het Kamercomplex en de grote zaal van ProDemos (waar de afsluiting plaatsvond). De standhouders sloven zich uit om het de bezoekers naar de zin te maken. Waarom eigenlijk? Een onderzoekje leverde voorspelbare antwoorden op: 'Zo kunnen we onze materialen onder de aandacht brengen', 'De docent kan een afgewogen keuze maken' en 'Het directe contact met de klant is uiterst waardevol en levert nieuwe ideeën op'. Belangstelling voor de uitgestalde waren was er inderdaad voldoende, bij sommige stands trad zelfs gedrang op, maar vanzelfsprekend uitsluitend in de pauzes.

Onder die belangstellenden is ook een enquête gehouden (bij zeven van de 400 deelnemers, een verantwoorde steekproef volgens de criteria van Maurice de Hond). De bezoekers waren wat minder eensgezind lovend dan de standhouders, maar een ruime meerderheid vond de leermiddelenmarkt een zinvolle aanvulling. Eén was hier op zoek naar een methode, drie gaven aan hiervoor presentemplaren te prefereren. Geen van de bevraagden zou een pure leermiddeldag bezoeken, 'maar het kleedt leuk aan', voegden sommigen daaraan toe. ◀

**Tom Stroobach,
De Rietlanden in Lelystad,
penningmeester NVLM, lid van
de Commissie Schnabel 2 inzake
het nieuw examenprogramma
Maatschappijwetenschappen.**

'Als bestuurslid is het natuurlijk erg leuk om op deze dag de leden werkelijk te treffen. Het enthousiasme hier doet me vanzelfsprekend goed. De pilot voor het nieuwe examen Maatschappijwetenschappen komt nu echt van de grond, zowel op de havo als op het vwo. Daar wordt op dit moment ontzettend hard aan gewerkt. Ondanks het extra werk vind ik de wat meer gescheiden programma's voor de havo en het vwo een groot pluspunt, heel motiverend voor de leerlingen. Overstappers van de havo naar het vwo hoeven nu niet weer

helemaal hetzelfde programma te doen. Wel jammer dat een aantrekkelijk onderwerp als Criminaliteit bij het vwo is verdwenen, maar je kunt niet alles hebben. De benadering van het nieuwe programma is echt nieuw, om vanuit de concept-contextinvalshoek maatschappelijke zaken te benaderen en te analyseren. Dat leidt tot grotere diepgang en samenhang. Hoe dat uitpakt, dat moet de pilot uitwijzen.'